

Mikszáth Kálmán: A DERÉK HETTYEY

Valaki felpanaszolta nemrég, hogy ma nem teremnek sem a sajtóban, sem a közélet zöld asztalánál olyan »szilárd politikai meggyőzések«, mint azelőtt.

Kivált a publicistákra fordult kiélezve ez a panasz.

Persze, mikor még lúdtollal írták a vezércikkeket, vasból volt a meggyőződés, most vastollal írják, s pehelyből van.

De nem csoda az, ha utánanézzünk, miként nevelődik a mai kor publicistája, hogy lesz gubóból lepe, majd denevér.

Ezek a jó fiúk, akik itt dolgoznak a mellettem levő szobában, a »legkülsőben«, igazán nagyon »be vannak fogva«, ahogy mondani szokták. Majd mindenik dolgozik múzsának sugallatából is, meg a szerkesztő sugallatából is. Otthon, ihletett óráikban, Apolló lantját pengetik, vágyván eljutni egykor a Parnasszusra, de minthogy nem kevésbé vágnak a Kis Pipába is eljutni (mégpedig napjában kétszer), kénytelenek a komor órákban a szerkesztői asztaloknál görnyedni, s elővenni a rosszabbik eszűket (a szebbik helyett); írni a rövid híreket, a reportokat, lefordítani a külföldi lapok érdekes közleményeit, felhajszolni izgató helyi események apró részleteit, s föltálatni azokat jóízű szószban.

Sőt, mert a Parnasszuson és a »Kis Pipá«-n kívül még kvártélyos asszony, mosóné és szabó is van, s ezek is komoly faktorok a társadalomban, a költészet nagy birodalma és a napi érdekű kéziratokat pusztító Moloch mellett, még egy »provinciá«-val is kell bírniok.

Némelyiknek kettő is van. X. bírja Aradot, Y. uralja Szegedet, Z. Kassát, B. Győrt. Azaz tudósítója és levelezője valamely aradi, szegedi, kassai vagy győri lapnak. Ő küldi a nevezetes világeseményekről a sürgönyöket, s hetenkint egy levelet firkant, melyben kitelhetőleg igyekszik elmés és ügyes lenni. Nem ritkán a vezércikk is a pesti redakciókból kerül ki. A vidéki lapok a fiatal kezdő embereket szerződtetik e célra, kik aztán élénk polemikákat folytatnak a »Hiripi Kürt«-ben vagy a »Nagybajomi Híradó«-ban a »Times«-szal. De denique itt tanulnak ki, itt válnak »publicistákká«.

Egy nap, van annak vagy három éve, levelet kapok a megyémbeli szerkesztőtől, akit a »nagy véresszájú«-nak neveznek. A másik neve, mondjuk, Hettyey.

»Tisztelt barátom - írja -, legyen szíves egy fiatal író szerződtetni lapomhoz; fizetség negyven forint, kötelezettség hetenkint csütörtökre egy fővárosi levél, vasárnapra egy vezércikk. Lapom, amint méltóztatik tudni, éppúgy mint én, határozott szélsőbali.«

Elővettem a levelet, s legelőször is beszólítottam Várhidyt.

- Kedves barátom, volna-e kedve egy vidéki lap levelezőségét elfogadni. Egy tárca és egy vezércikk hetenkint.

- Egy kicsit sok. Mit fizet?

- Negyven forintot.

- Egy kicsit kevés. A mostani lapom ötvenet fizet.

- Tehát két provinciája lesz. Ötven meg negyven, kilencven.

- És milyen a lap politikája?

- Szélsőbali.

- Akkor elvállalom. Mert a mostani lapom kormánypárti, tehát legyen egy szélsőbali orgánom is, abba különben is könnyebb cikkeket írni. Nem kell gondolkozni rajtuk.

- S témát sem kell keresni. Mert csak egy témát dolgoz fel hetenkint. Ír például egy cikket a büdzséről és elküldi az egyik provinciának, aztán ír egy másik cikket, amelyben a saját előbb megírt cikkét kifogásolja, megcsúfolja, nevetségessé teszi, s küldi a másik provinciának.

- Igaz, igaz, emellett gyakorlom magam.

- Természetesen, mert ön politikusnak készül; arra van tehetsége.

Nagybátyám, aki régimódi ember, s lelkes híve Hettyeynek, a szerkesztőnek, éppen ott pipázott a dívánomon, mikor a párbeszéd lefolyt.

Homlokát a kínos izzadság verte ki, s mihelyt Várhidy kiment szobámból, kitört belőle az elkeseredés:

- De hisz ez erkölcstelenség, amit ez a fiatalember készül elkövetni. Irtóztató, irtóztató! S te még rábeszélted. Nem szégyenled magad ilyen szentségtelen kéztől eredő cikkeket csempészni be annak a jeles hazafinak (a Hettyeynek) lapjába, melyet úgy olvasnak a mi megyénkben, mintha biblia volna minden sora.

- Nem érted te azt! Ez csak egyszerű mesterség. Az ember csizmát varr, egynek hegyes orrút, másoknak kajlát, kinek-kinek az ő gusztusa szerint.

Egy évig tartotta Várhidy a provinciát, anélkül hogy valami emlékezetes eset történt volna. Pontosán mentek a cikkek, s jött a honorárium.

A gyerek igen jól írt, roppant értette a dörgedelmes frázisokat, s népszerű lett a sifreje (V-y) vidékünkön. Rajongtak cikkeiért a szélsőbalok, s Hettyey is igen meg volt elégedve. Egypár hónappal a választások előtt, egy hétfőn megint levelet kaptam Hettyeytől.

- Tisztelt barátom - írja -, a politikai viszonyok e vidéken úgy alakultak, hogy én és lapom a jövő vasránaptól kezdve a kormánypártra megyünk át. Utasítsa kérem Várhidyt ilyen irányban.

Rögtön elküldtem a szerkesztőségi szolgát nagybátyámért, aki a Hettyey vidékéről való.

- Kedves bácsi, azért kérettem ide, hogy egy kis meglepetést akarok önnek okozni.

- Talán szüzdohányra tettél szert?

- Nem biz én. Hanem Várhidyval akarok megint konferálni. Kedves Várhidy úr, jöjjön csak be!

- Tessék!

- Levelet kaptam a vidéki principálisától.

- Mit ír?

- Hát úgy állnak odalent a dolgok, hogy a nagy Hettyey szombaton éjjel, mikor a toronyóra elüti a tizenkettőt, egyszerre megszereti a közösügyeket, s meggyőződik, hogy csak azok teszik boldoggá a mi hazánkat - a jövő vasárnapi vezércikket tehát már ebben az irányban tessék megírni.

- No, az egészen jó lesz - szólt örvendezve Várhidy -, most már csak egy cikket kell koncipiálnom mind a két provinciámnak; mindössze kétszer írom le.

A nagybácsi toporzékolt, ugrált mérgében.

- Ez már gyalázat, ez már istentelenség.

Alig egy hónapra új levelet írt Hettyey.

»Tisztelt uram. Kilátásom van, hogy az x-i kerületben mérsékelt ellenzéki programmal jelöltnék léptetnek fel. Figyelmeztesse kérem Várhidy, hogy a cikkeibe ne sajnáljon egy-egy oldaldöfést mérni a kormánynak, s egypár cukkedlit odadobni a katolikus papoknak.«

Mutatom a levelet a nagybátyámnak.

- No, ez a Hettyey, az egy példátlan gazember! - mondja elszörnyülködve.
- Dehogy. Csak hű gyermeke a kornak.
- Én csak azt a szegény fiút, a Várhidyt sajnálom.
- Miért?
- Hogy elesett az állásától. Csak tán nem vállalta a habarékpártiságot?
- Sőt inkább örült neki. Mert ez még valami új előtte.
- No, már nagy gézengúzok vagytok - fakadt ki végre az öregúr fejcsóválva -, sok mindenféle be van az eszetek rendezve.